

בתורה. וכן הוא אומר: "אם תענה את בנותי"⁽¹²⁾.

רבי אליעזר אומר: "שארה" — זו עונה. וכן הוא אומר: "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה".

"כסותה" — כמשמעו.

"עונתה" — אלו מזונות. וכן הוא אומר: "ויענך וירעיבך".

רבי אליעזר בן יעקב אומר: כך דורשים ממ-א מהמילים "שארה כסותה": לפום שארה — תן כסותה.⁽¹³⁾

והיינו, שלא יתן לה לאשתו, לא בגדים של ילדה, שהם רחבים — לזקינה, לפי שקשה לה משאוי, ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים. וכן לא יתן של זקינה, שהם צרים יותר, לילדה, לפי שהיא צריכה בגדים רחבים, להתנאות בהם.

והוינן בה: ואיפוך אנא, ונאמר שמזונות תחת פירות, ופרקונה תחת מעשה ידיה! ונפקא מינה, שאם אמרה: איני ניזונת ואיני עושה, לא אמרה כלום. שהרי מעשה ידיה אינם תחת מזונותיה כלל!

אמר אביי: תיקנו מצוי, דהיינו מעשה ידיה — למצוי, למזונות. ושאינו מצוי, אכילת פירות נכסי מלוג — לשאינו מצוי, לפרקונה.

אמר רבא: האי תנא דלהלן, סבר שחיוב הבעל במזונות אשתו — מדאורייתא.

דתניא: כתיב באדון המייעד את האמה העבריה: "ואם [אשה] אחרת יקח לו, שארה כסותה ועונתה לא יגרע".

"שארה" — אלו מזונות. וכן הוא אומר: "ואשר אכלו שאר עמי".

"כסותה" — כמשמעו. בגדים.

"עונתה" — זו עונה של תשמיש האמורה

12. הקשו התוס', הא אדרבה! מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש, דהא בפרק בתרא דיומא [ע"ז ע"א] משמע שהאי אם תענה את בנותי — היינו שימנע מהן תשמיש, דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי!

ותירצו, דהכי קאמר קרא: "עונתה לא יגרע" — שלא יגרע ממנה דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה, דהיינו תשמיש.

13. פירש רשב"ם, דמכל מקום, אף רבי אליעזר בן יעקב סבר דמזונות דאורייתא. דהכי איתא בספיא דברייתא: מזונות מנין? אמרת ק"ו, ומה דברים שאין בהן קיום נפש — כך, דברים שיש

יכולה אשה לומר לבעלה: איני ניזונת ואיני עושה, כיון שהתקנה לטובתה.

וביאררו הטעם, דהתם גבי מזונות, אינה מפקעת לגמרי את התקנה. שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה, למחר תעשה — ותהא ניזונית. אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות, הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות, שהרי פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה.

ועוד, אפילו את"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה לעולם, אכתי יש לומר דלא מצי אמרה איני נפדית, שלא תטמע בין העובדי כוכבים.

א"נ, שאני פירות, דידו כידה — וזוכה בגוף הקרקע. אבל מעשה ידיה אינם בעין, דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים. עיי"ש.

ואי דלאו אורחה, מאי טעמא דרבי יהודה שאומר שצריך ליתן לה?

ומבארין: לא צריכא, כגון דאורחיה דידיה, שכך דרך בני משפחת הבעל, ולא אורחה דידיה [של בני משפחתה]⁽¹⁴⁾.

תנא קמא סבר: כי אמרינן שלמדים מהפסוק "בעולת בעל", שהאשה עולה עמו — ואינה יורדת עמו, הני מילי מחיים, וכגון אם הוא אומר שהיא תניק בעצמה את בנה, והיא אינה רוצה. ודרך בנות משפחתה להניק, אבל בנות משפחתו אינן מניקות בעצמן, אז אומרים שהיא עולה עמו, לדרגתו, ואינה מניקה. אבל לאחר מיתה — לא אומרים כך, ולכן אין צריך ליתן לה שני חלילים ומקוננת.

ורבי יהודה סבר: אפילו לאחר מיתה אומרים שעולה עמו, ולכן צריך ליתן לה כדרך שנוהגים במשפחתו.

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: הלכה כרבי יהודה.

ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מי שנשתטה, ואינו יכול יותר לנהל את ביתו ולפרנס את משפחתו, בית דין יורדין לנכסיו, וזנין ומפרנסין [בלבוש וכסות] את

ומ'כסותה ועונתה' דורשים: לפום עונתה, לפי העונה, אם היא חמה או קרה — תן כסותה. והיינו, שלא יתן בגדים חדשים בימות החמה, מפני שהם חמים יותר מבגדים שחוקים. ולא יתן שחקים בימות הגשמים, לפי שבגדים חדשים חמים יותר.

תני רב יוסף: שארה — זו קרוב בשר. והיינו, שלא ינהג בה מנהג פרסיים, שמשמשין מטותיהן בלבושיהן.

ואמרינן, שדברי רב יוסף — מסייע ליה לרב הונא.

דאמר רב הונא: האומר אי אפשי בתשמיש אלא כשאני בבגדי והיא בבגדה — יוציא ונותן כתובה.

שנינו במשנתנו: רבי יהודה אומר: אפילו עני שבישראל וכו'.

מכלל דתנא קמא סבר שהני, שני חלילים ומקוננת — לא יתן!

היכי דמי?

אי דאורחה, שדרך בני משפחתה בכך, מאי טעמא דתנא קמא דאמר לא?

14. כך פירש רש"י. והקשו התוס', אם כן, אמאי נקט: לא יפחות לה משני חלילין ומקוננת, הוה ליה למינקט: לא יפחות לה מדרכו!

ואומר רבינו תם, דאורחיה דידיה, היינו שלזכרים, אפילו לעני שבישראל, אין פוחתין משני חלילין ומקוננת. אבל לנקיבות — יש שפוחתין. וקאמר ר' יהודה דלא יפחות לה משני חלילין, אע"ג דאם לא היתה נישאת שמא היו

בהן קיום נפש — על אחת כמה וכמה. דרך ארץ מנין? אמרת ק"ו, ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה, אינו רשאי למנוע ממנה, דברים שנישאת עליהם לכתחילה — אינו דין שאינו רשאי למנוע ממנה?!

וכתבו, דלפי זה תימה הברייתא דלעיל, דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה, דמשמע דחיוב מזונות — תקנתא דרבנן היא, כמאן אתיא?

מה שאין כן בזה שנשתטה, הרי יצא מן העולם שלא מדעת, ומסתמא היה נוח לו שיזונו אשתו ובניו ובנותיו, ולכן מפרנסין אותם⁽¹⁶⁾.

מאי "דבר אחר"?

רב חמדא אמר: זה תכשיט [בשמים שהנשים מתקשטות בהם]⁽¹⁷⁾.

רב יוסף אמר: זו צדקה⁽¹⁸⁾.

ואמרינן: מאן דאמר שאין נותנין לה תכשיט, אף שהיא מתנוולת על ידי כך שאין נותנין לה, כל שכן שאין נותנין צדקה מנכסיו.

ואילו מאן דאמר שצדקה אין נותנין, אבל תכשיט — יהבינן לה, ואף על פי שלא ציוה כן, אנן סהדי דלא ניהא ליה דתינוול.

אשתו, ובניו ובנותיו, ודבר אחר [ולהלן יתבאר מהו דבר אחר].

אמר ליה רבינא לרב אשי, מאי שנא מקרה זה, שנשתטה, מהא דתניא: מי שהלך למדינת הים, ואשתו תובעת מזונות מנכסיו שהשאיר, הדין הוא שבית דין יורדין לנכסיו, וזנין ומפרנסין את אשתו, אבל לא את בניו ובנותיו, ולא דבר אחר?!

אמר ליה: ולא שאני לך בין ההולך למדינת הים, שיוצא לדעת הוא, למי שנשתטה, שיוצא שלא לדעת הוא?!⁽¹⁵⁾

הרי ודאי שיש חילוק ביניהם. שזה שהלך למדינת הים, הרי היה יכול לצוות לפני שיצא, שיפרנסו את אשתו ובניו ובנותיו. וכיון שלא ציוה, גילה בדעתו שאינו רוצה לפרנסם. ולכן, אשתו, שנתחייב לה בתנאי כתובה, נשתעבדו נכסיו לפרנסתה. אבל בניו ובנותיו — לא.

16. עיי' בתוס' שדנים היאך מדובר בשני מקרים אלו, האם זן אותם קודם לכן, או לא.

17. והא דאמרינן לקמן [ע"א ע"ב]: פוסקין קישוטיין לאשה, היינו כל זמן שהוא עמה, כדי שלא תתגנה עליו. תוס'.

18. הר"ן מביא בשם הרמב"ם, דמי שנשתטה, בית דין פוסקין עליו צדקה כמו שראוי ליתן.

והקשה עליו הר"ן, מנליה להרמב"ם, דמה שאמר מר עוקבא שמי שנשתטה וכו' "ודבר אחר" — היינו צדקה, אולי כוונתו כמו שביאר רב חסדא בבבליא דהכא, דדבר אחר — היינו תכשיט?!

והכסף משנה [בסוף הלכות נחלות] כתב, דכיון שיש לנו אומדנא דניחא ליה בתכשיט,

פוחתין לה, מכל מקום כיון דנישאת — לא יפחות לה, כמו שאין פוחתין לו. עיי"ש.

15. בקצוה"ח [סי' שנ"ח] הקשה, אמאי אין דין זה תלוי ביאוש שלא מדעת? הרי התוס' במס' בבא מציעא [גבי ההיא דמרי בר איסק, דף כ"ב ע"א] כתבו, שאף שמרי הסכים למה שאכל מר זוטרא, מכל מקום כיון שבשעה שלקח לא ידע בעל הבית, הוי חסרון מצד יאוש שלא מדעת. ואם כן, היה צריך להיות כך גם כאן, דאף שאנו יודעים שמסתמא ניחא ליה שיוזנו, מכל מקום הוי יאוש שלא מדעת! [ובאמת הש"ך חולק על התוס', וס"ל דאם לא סירב, מותר לכו"ע]. ועיי"ש בקצוה"ח מה שתירץ.

נכסי קמי יתמי רמו מדין ירושה, והרי ודאי שלא מוטל עליהם לקברה!

אלא, כך אמר רב מתנה: האומר על עצמו: אם מת הוא — לא תקברוהו מנכסיו, אלא מן הצדקה, אין שומעין לו⁽¹⁹⁾. משום שלא כל הימנו שיעשיר את בניו על ידי שלא יצטרכו להוציא הוצאות על קבורתו — ויפיל את עצמו על הציבור.

מתנתין:

לעולם היא ברשות האב, עד שתכנס לרשות הבעל⁽²⁰⁾ לנשואין. דהיינו, שתכנס לחופה לשם נשואין.

וכל עוד שלא נכנסה לרשות הבעל, הרי שאם היא מאורסת לכהן — אינה אוכלת בתרומה, וכן זכאי בה האב ככל זכות אב בבתו.

מסר האב את בתו לשלוחי⁽²¹⁾ הבעל שבאו לקחתה לצורך נשואין — הרי היא נחשבת

אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא: מי שהלך למדינת הים, ומתה אשתו, בית דין יורדין לנכסיו, וקוברין אותה לפי כבודו.

ותמהינן: דווקא לפי כבודו קוברין אותה — ולא לפי כבודה, ואף אם כבודה רב יותר? והרי אף למאן דאמר שאינה עולה עמו לאחר מיתה, על כל פנים אינה יורדת עמו!

ומבארין: אימא: לא רק לפי כבודה קוברין אותה, אלא אף לפי כבודו, אם הוא רב יותר. והא קא משמע לן רב הונא, שעולה עמו ואינה יורדת עמו — ואפילו לאחר מיתה.

אמר רב מתנה, האומר בשעת מיתתו: אם מתה אשתו, לא תקברוהו מנכסיו — שומעין לו. שכיון שהוא מת בחייה, והיא גובה כתובתה, אינו חייב לקברה. כדתנן לקמן [צה ב]: יורשיה יורשי כתובתה — חייבין בקבורתה.

ומקשינן: מאי שנא כי אמר כך, דאמרינן דנפלי נכסי קמי יתמי, ואין מוטל עליהם לקברה, הרי כי לא אמר כך נמי, סוף סוף

ע"ב, ד"ה באין], דאין להביא ראיה מהכא, דאמרינן שאם אמר שלא יקברוהו מנכסיו — אין שומעין לו, שבאמת רוצה הוא שיקברוהו, אלא שמתכוין להפיל עצמו על הציבור, ולהעשיר את בניו.

20. כך היא הגירסה שלפנינו. וכתבו התוס' שאין זו הגירסה הנכונה, אלא הכי גרסינן: "עד שתכנס לחופה", שאם לא כן, הוה משמע עד שימסור האב לשלוחי הבעל. עיי"ש.

21. הקשה ההפלאה, אמאי נקט "שלוחי", לשון רבים? ודייק מזה, דבעינן דווקא שני שלוחים,

מסתמא שניחא ליה גם בצדקה, דרך בני אדם לתת צדקה. ועוד, שממונו של אדם משועבד לעשות בו צדקה. עיי"ש.

19. הגמ' במס' סנהדרין [מ"ו ע"ב] מסתפקת אם קבורה משום בזיונא, דהיינו, שלא יתבזה לעין כל, או משום כפרה, דהיינו שהטמנה זו, שמורידים ומשפילין אותו — כפרה היא לו. ונפקא מינה אם אדם אומר שלא יקברוהו, שאם קבורה משום כפרה, הרי אדם זה לא בעי כפרה. ואף אם יקברוהו, לא תהיה לו בזה כפרה. אבל אם משום בזיוני, לאו כל כמיניה, שהרי בזיון הוא לקרוביו! וכתבו התוס' במס' בכורות [ג"ב